D. N. 13/9 1948

Stockholmsbänken

Det var omkring 1880 som en förnyad, radikal och demokratisk liberalism började sätta sin färg på svensk politik. Den fick två samlingspunkter som alla kände till: studentföreningen Verdandi i Uppsala och Stockholmsbänken i andra kammaren. Med ett kort avbrott efter en formalistisk masskassering av framstegsvänliga röster — affären Ångköks-Olle — dominerade liberalerna huvudstadens riksdagsrepresentation under flera årtionden, ända fram till första världskrigets brytningar. Det var från denna Stockholmsbänk som S. A. Hedin tände sina brasor åt reaktionära ministrar och lade upp programmet för socialförsäkringarna, det var på den bänken som liberalerna beredde plats åt den unga arbetarrörelsens anförare Hjalmar Branting, det var över den bänken som Karl Staaff kämpade sig fram till ställningen som demokratins vägröjare och parlamentarismens grundläggare.

Den Stockholmsbänk som kom efter det demokratiska genombrottet 1918—1921 har i flera hänseenden fullföljt traditionerna från Hedin och Staaff, men antalet liberala eller frisinnade representanter tycktes länge domt att förbli en liten minoritet — även efter återföreningen i folkpartiet har gruppen vid val efter val stannat vid tre namn. Tydligen har emellertid bladet vänt sig. Vid förra andrakammarvalet, 1944, fattades mindre än 2.000 röster för ett fjärde mandat, som då skulle tillfallit den tredje kandidaten på Stockholmsavdelningens lista. Och vid 1946 års stadsfullmäktigeval hade folkpartiets frammarsch bland väljarna fortsatt så långt att röstsiffrorna då motsvarar fem andrakammarplatser nu. De Gallupundersökningar som företagits sedan 1946 visar fortsatt förstärkning av liberalismen i huvudstaden. Den senast publicerade analysen, byggd på sympatierna vid månadsskiftet maj—juni i år, pekade på en Stockholmsbänk med sju eller åtta folkpartister. Skulle utvecklingen bland väljarna fortsätta i samma riktning, är ett ännu högre antal möjligt.

Det är i denna belysning som folkpartiets namnlistor bör ses. De båda föreningarna — Stockholmsavdelningen och Frisinnade medborgarföreningen — framlägger enligt hävdvunnen sed var sin lista, och bandet dem emellan markeras av att Bertil Ohlin står först på båda. Närmast följer dr Yngve Larsson, fröken Gerda Höjer och direktör Gustaf Kollberg på Stockholmsavdelningens lista, pastor Joh. W. Johnsson och byråinspektör Daniel Wiklund på Medborgarföreningens. Med en sådan röstfördelning som 1946 skulle utöver Bertil Ohlin dessa fem beklädas med riksdagsuppdraget, och deras platser kan nu anses väl säkrade. Med den fortsatta frammarsch som liberala krafter har starka skäl att hoppas på blir emellertid ytterligare två namn aktuella och kanske flera än två.

Det är närmast Ingrid Gärde Widemar och Folke Nihlfors, båda på Stockholmsavdelningens lista, som kommer att tillföra Stockholmsbänken sina kunskaper och sin framstegsvilja, om anströmningarna för den sociala liberalismens sak lyckas. De är bägge unga, men prövade i offentliga värv och välkända genom speciella insatser. Ingrid Gärde, förvärvsarbetare och moder, har väckt uppmärksamhet genom boken "Hatt och huva" om kvinnans likställighet på arbetsmarknaden och genom sin verksamhet för en rimlig begränsning av makars sambeskattning. Folke Nihlfors, aktuarie i ett av de stora ämbetsverken, har tidigt gjort sig känd som en god kraft i den moderna tjänstemannarörelsen och kunnig medarbetare i tjänstemannatidskrifter. Såväl Ingrid Gärde som Folke Nihlfors är väl rustade att föra striden för de många rätt vidare.

De äldre som troget förvaltat arvet från S. A. Hedins och Karl Staaffs dagar förenar sig nu med de växande skaror av unga medborgare som lyssnar till Bertil Ohlins socialliberala paroller till en kraftfull insats på valdagen. De gör det med utsikten för ögonen att den nya Stockholmsbänken genom de liberala krafternas duglighet och antal skall erinra om den berömda Stockholmsbänken från de årtionden då vår demokrati och vår framstegspolitik grundlades.

Ny upplaga
redan i press!
★
Elsa Grave
BORT-FÖRKLARING
"Det susar av höftiga vingslag och sorlar av mörka hav i hennes dikter . . .
Sådan Elsa Grave nu framstår, rik, mångfasetterad, på en gång varm och sträv, svarar hon för de bästa sidorna i den unga dikten."
Olof Lagercrantz i Sv. D.
5: 75
BONNIERS

Förhärdelse

Sedan en vecka har Morgon-Tidningen dagligen upprepat påståendet att en summa av 3,5 eller 4 miljoner kronor någon gång under år 1948 skulle ha disponerats av folkpartiet i Stockholm. Direktör John Bergvall, ordförande i folkpartiets Stockholmsavdelning, har dels, under återspegling av intyg från auktoriserad revisor, klarlagt att Stockholmsavdelningens totala tillgångar under året icke uppgått till ens en tiondel av detta belopp, dels försäkrat att folkpartiet i hela landet icke under denna tid ägt tillnärmelsevis så stora medel. I det längsta har Morgon-Tidningen undvikit att förete ens en skugga av bevisning. I går publicerade emellertid tidningen ett dokument som åtminstone visar hur den fått sina uppgifter. Riksdagsman Seth Molander — som nu för några månader sedan revisor i Handelsbanken i Stockholm — har i ett intyg förklarat att en person för honom uppvisat ett dokument, av vilket framgick att folkpartiet i Stockholm vid något tillfälle under första halvåret 1948 disponerat över ett belopp av omkring 3,5 miljoner kronor". Hr Bergvall upprepar nu sin förklaring och föreslår att en opartisk person skall få genomgå handlingarna i saken och meddela undersökningens resultat.

Möjligen är Morgon-Tidningens skribenter, meddelare och eftersägare i god tro, ehuru denna sätt att behandla frågan är till ytterlighet simpelt. Deras påståenden kan bero på ett misstag eller ett missförstånd. Hr Bergvalls uppgifter kan direkt emot endast under en förutsättning vara oriktiga — att hr Bergvall medvetet lämnat osanna uppgifter. Var och en som känner hr Bergvall och hans offentliga verksamhet vet att så ej är fallet. Försöket att få folk att tro att man mot hr Bergvalls ord kan ställa en förklaring att hr Molander sett ett visst dokument — vilket dokument? — skulle vara utan varje intresse om vi inte stode en vecka före valen. Socialdemokratins press hoppas att så mycket av beskyllningen skall stanna kvar i folks medvetande att valutgången skall påverkas. Det är häri det motbjudande ligger.

Den opartiska undersökning som hr Bergvall begär bör genast komma till stånd. Hr Molander söker komma ifrån detta krav genom uttalandet att den person som visat honom dokumentet skulle riskera sin ställning om han framträdde; han har tydligen brutit sin tjänsteplikt genom det förmenta avslöjandet. Men på detta sätt kommer man inte ifrån saken. Personen i fråga kan få lämna de uppgifter han sitter inne med till opartisk prövning utan att hans namn offentliggörs eller yppas för det förtag eller verk där han är anställd. Om denna undersökning — redan föreslagen i Aftontidningen — vägras, innebär detta att regeringspressens män i samarbete med hr Molander arbetat det förslag till folkpensionsreform, som nyligen antagits av riksdagen, hade redaktören Lennart Hartmann sätt och stämma från den 14 juli 1944, då han efterträdde framlidne Ivar Österström. Hartmann är medarbetare i Dagens Nyheter. Denne har således varit med om att utforma de folkpensionsregler, som sju dagar före valet inte finns nit nåd för Dagens Nyheters ögon. Varför förde inte Hartmann fram kravet om att bostadstillägden inte skall vara behovsprövade efter inkomstens storlek i socialnämnden eller att det s. k. privilegieringsbeloppet skall höjas?

I det alternativ för folkpensionsreformen som hr Hartmann anslöt sig till och i de reservationer han avgav fanns en särskild privilegiering för tjänstepensionen, sedan borttagen av socialminister Möller, men saknades de kommunala bostadstillägg vilkas avdrag nu adderas till de statliga. Den socialdemokratiska historieskrivningen är alltså falsk. Kostnaderna för att lindra avdragen har vid ett dussintal tillfällen berörts av Dagens Nyheter, senast i ledaren den 6/9. Det enda riktiga i regeringsidéns anströmda rörelser är följande:

Arbetsgivaren är, säger tidningen (Dagens Nyheter), naturligtvis inte något att betala en pension av vilken största delen eller nästan allasummans går till staten eller kommunen. Det finns ingen anledning att opponera mot vad tidningen i detta stycke sagt.

Papperen på bordet! var dir. John Bergvalls svar på Morgon-Tidningens (s) publicering av underlaget till sina beskyllningar om folkpartiets valpengar: en f. d. bankrevisor förklarar sig ha sett "ett dokument" som visade en mångmiljonbelopp till förfogande för Folkpartiet i Stlhm". Regeringsorganets chefredaktör tycks anse att han härmed bevisat sin fantasifulla tes.

Vittnesmålets tyngd stegras därav, att det avgivits av en man med insyn för gott omdöme, stora kunskaper i ekonomiska frågor, klimka vederhäftighet och sans. Hans vittnesmål kan icke avvisas med hätska ord och kringgående förelser.

Aftontidningen (s) går ett styvle längre och förutsätter — trots den offentliga redovisning som redan framlagts för folkpartiets valutgiftsnivå och valkostnader i Stockholm — att det Molanderska vittnesbördet skulle kunna vara bokstavligen riktigt:

I övrigt om det publiceras eller inte borgar Seth Molanders namn för att uppgiften är riktig. Hr Bergvall måste vara medveten om, vad beloppet gäller. Om han inför allmänheten vill rentvå sig från misstanken att på grund av tidigare uttalanden icke våga erkänna att folkpartiet disponerat medlen, vore den naturliga utvägen att tillåta en opartisk expert granska Stockholmsavdelningens och riksorganisationens räkenskaper. Men frågar sig, varna dessa 3,5 miljoner är, som uppenbarligen enligt dokumentet måste ha förekommit som inkomstpost för folkpartiet i Stockholm.

Expressen (fp) pekar på orimligheten i denna kolartro. Förutsatt att det verkligen är fråga om god tro:

Ett intyg av den socialdemokratiske riksdagsmannen Seth Molander att någon anonym person vid sken tillfälle visat för honom ett icke beskrivet eller återgivet dokument av vilket hr Molander tyckt sig kunna se att folkpartiet i Stockholm vid något, icke angivet tillfälle på icke angivet sätt och på icke angiven plats disponerat över ett belopp på omkring 3,5 miljoner. — Så ser det hela ut, detta är de "bevis" regeringsorganet fablat om och sagt vara så solida att de kunde motivera dess förkrossande uttalt mot oräfvanden i folkpartista Stockholmsavdelning. hr Bergvall, med beskyllningar för bedrägeri och annuset. Ett virrigt, fladdrande intyg från en socialdemokratisk riksdagsman, fullt av suddiga uppgifter, kräver regeringspartiet skall tillerkännas vitsord framför den redovisning av en opartisk, auktoriserad revisor som hr Bergvall omedelbart lått framlägga.

Aftonbladet (fp) inskärper hur det ligger till med beviabördan:

När man skandaliserar en stor politisk folkrörelse och beskyller dess talesmän för att fara med lögn, så får man nog plocka fram något annat än andrahandsutsagor. Riksdagsman Molander (s) må gärna uppbygga en trängre krets av partivänner med sina eder, men den stora allmänheten har rätt att rekvirera fram papperet som skall berkräfta Morgon-Tidningens historia. Saken har kommit i det läge att papperet måste fram i morgon dag.

Skandalmakarna har berutta alla tillfällen att visa upp vad de kan komma med — också den ursprungliga uppgiftsämnarens anonymitet garanterar. Om hr Molander, Elfving och Fredrikson, som främst drivit denna sorgliga affär, i någon mån tror på sina uppgifter, måste de visa det genom att omedelbart klargöra var de mångomtalade miljonerna enligt deras uppfattning skulle ha funnits och på vad sätt dessa miljoner enligt deras tro skulle ha stått till folkpartiets förfogande. Om de förbrände propagandisterna undviker detta, har de dömt sig själva som medvetna bakdantare.

Två borttappade ministrar

Den som under dessa nedgångens år varit den reelle regeringschefen, finansministern, har intagit en anmärkningsvärt tillbakadragen plats under valrörelsen. Ännu så sent som i våras — vid den socialdemokratiska partikongressen — var han "Den store anden". Meningheten lyssnade andäktigt till vad hr Wigforss hade att säga om morgondagens samhälle enligt socialistisk åskådning, alltså just det som allmänheten skulle vilja höra litet närmare om. Men nu är han bara en av de tolv apostlarna, en som blygsamt håller sig i bakgrunden. Inte ens ett så gammalt Wigforssämne som morgondagens regering yttrar han sig offentligt om, utan det är hr Sköld som där för ordet.

Det finns emellertid goda skäl att anta att bara valrörelsen, detta omtalade skede, är över kommer Wigforss ånyo att bli den allsmäktige finansministern med Den store andens röst, som ingen partivän gör några invändningar mot — förutsatt att regeringen vinner slaget. Valet blir avgörande för Wigforss fortsatta existens som politiker.

Att majoritetspartiet kämner sig hårt ansatt framgår inte minst därav att stråkstarljuset dras bort från den som personifierar regeringssystemet, från dramats huvudfigur: han som främst är ansvarig för den envetna kursen mot fördärvet, han som stått i vägen för alla samförståndsträvanden och genom sina tunga pålagor och sina ovarsamma ingripanden störtat landet i en våldsam ekonomisk kris. Hr Wigforss benägenhet att bagatellisera dessa skador är känd. Hans villighet att trampa vidare på samma väg, bara valmännen ger regeringen den nödiga fullmakten, kan inte betvivlas. Han framhärdar — det är bara för syns skull som han lämnat den centrala plats som tillkommer honom. Man skall inte låta sig förvillas av tillfälliga omgrupperingar!

Däremot kan det vara större skäl att observera att hr Wigforss motpol inom regeringen, statsrådet Gjöres, hittills inte har sagt ett enda ord under själva valstriden. Tro inte att det beror på en tillfällighet. Säkert har handelsministern fått motta många förfrågningar om han ville uppträda, inte minst inom kooperativa kretsar, där hans omdöme skattas högre än någon annan regeringsmedlems. Alldeles som hans medverkan i regeringen ansetts värdefull för socialdemokraterna — för egen del har han alltid betonat att han sitter som fackminister — skulle givetvis en politisk insats i valkampen från hans sida betraktas som speciellt verkningsfull. Men det bidraget har uteblivit. Hr Gjöres har inte skänkt sitt förord åt regeringspolitiken. Den allmänna åskådning som givit handelsministern en särställning — själv har hr Gjöres talat om att en man i regeringen arbetar för fri handel — hindrar honom att direkt stödja det Wigforska systemet.

PRESSGRANNAR

Socialdemokratins försök till påtryckningar på väljare som partiet tror vara mottagliga för sådant förvaras i karaktäristika vändningar av Skånska Socialdemokraten:

Att ett livligare deltagande i valet av de fattigare medborgarna i landet skulle tillföra socialdemokratin en ökad väljarkår är en sak, som inte kan ha det tingsta med verklighetens valtryck att skaffa. Det är detta borgerlighetens vet, och det är ju därför som den är så kvick med att stämpla socialdemokraternas propaganda för ett livligare valdeltagande från småfolkshåll för ett ofillbörligt ingripande i valfriheten. Man är olustig inför ett sådant perspektiv, ty man vet, att man har allt att förlora på det. Och allt som inte passar de egna galoscherna i det borgerliga lägret är naturligtvis förkastligt ur alla synpunkter. Idealet av demokrati för de borgerliga partierna vore naturligtvis en arbetarklass här i landet, som inte stack ut näsan ens på valdagen utan överlämnade åt de borgerliga att sköta om valet efter behag. Om bara arbetarna vetat förefara på det sättet under tidigare år, skulle vi i dag inte ha haft några arbetaridalagar, ingen semesterlag, inga bryggliga folkpensioner, ingen barnbidrag, en sinnre olycksfallsersättning osv.

Det förefaller som om den oroliga ledarförfattaren glömt att kampen för de små rösträtt i första linjen förts av folkpartiets föregångare, liksom det är deras ära att ha startat den sociala reformpolitik vilken efterföljarna aldrig övergivit.

Folkpensionsavdragens skadeverkningar på tjänstepensioneringen borde inte framhävas av Dagens Nyheter "dagarna före valet" menar en cirkulärartikel i socialdemokratisk landsortspress och hänvisar dels till kostnaderna för en förbättring, dels till sekrens förhistoria:

I socialvårdskommittén, som utriktar de grövsta anklagelser mot hr Bergvall, men vägrar att medverka till ett klarläggande. Om heder skall dessa män äga sådan vägran inte vidare tala.

En socialdemokratisk tidning skriver i frågan: "Striden kommer väl att gå vidare till den 19 september." Dessa forfiga ord döljer en gemen tanke. Regeringspartiet, vars nederlag eljest är givet, söker räddning i beskyllningar vilkas falskhet inte skall klarläggas före valdagen. Genom en livvakt av lögner tror man sig kunna skydda den regering vars vanstyre är utan motsvarighet i Sveriges nyare historia.

Silversked i mun

JOHN P. MARQUAND: Rik mans dotter. Norstedts. 12:50.

DET PROBLEM som John P. Marquand tagit upp i sin senaste roman hör inte till våra dagars mest brännande. Det hör inte heller till de allmänmänskligare, av den enkla anledningen att giftasvuxna mångmiljonärskor väl alltid varit relativt sällsynta uppenbarelser och av allt att döma kommer att inom en inte alltför långt avlägsen framtid bli ännu mer fumsädda, åtminstone i kapitalistländer, tack vare skattemyndigheters ingripande. Kanske är det just denna omständighet som beslutat Marquand för att ta upp ämnet till behandling, medan detta speciellt dokument som vanligt sapiens ännu finns i livet och kan studeras utan alltför djupgående sociologiska forskningar.

På sätt och vis är det synd om Polly Fulton. Man tycker att hon borde sitta inne med alla tänkbara möjligheter att skapa sig ett innehållsrikt liv. Hon är utrustad med ett synnerligen tilltalande yttre — hennes beundrare kommer vid anblicken av hennne att tänka på en av Botticellis unga kvinnor. Hon är intelligent, åtminstone i den meningen att hon har ett gott läshuvud, förvnat med en viss grad av intellektuell nyfikenhet. Vidare är hon ambitiös, med ett ärligt uppsåt att göra något av sitt liv och inte, som en och annan av hennes amerikanska systrar, ödsla bort det i svalg, dryckenskap och sällskap med gigolos. Hon har bara ett fel: hon är alldeles för rik. Felet är inte hennes, utan hennes fars, den gamle Burton Fultons, gemenligen kallad B. F. Hans förmögenhet är inte av gammalt datum. Han har själv skapat den med praktiskt taget två tomma händer. Men han tyngs inte av sina rikedomar, utan bär dem lika obesvärat som sina kavajknstymer. För honom är pengar inte ett mål, lika litet som en bil är det. De är till för att komma dit man vill. Vart B. F. vill komma blir inte riktigt klart av romanen. Förmodligen vet han det innerst inne inte själv. Meningen med det hela är väl för hans vidkommande att få utlopp för sin vitalitet, sin affärsbegåvning och sitt begär att lyckas där andra bitit i gräset. För övrigt är han med sin begränsning — en hundraprocentig amerikansk individualism — en hygglig karl och spontan demokrat, utan spår av brackighet, en herre som vem som helst skulle kunna tömma ett glas med, om han bara kunde låta bli att uppföja sin egen framgång i livet till en allmängiltig lag, enligt vilken varje individ i USA har sin chans och alltså varje människa lyckas här i världen i proportion till sin förmåga — det vill med andra ord säga

Birgit Tengroth

TÖRST
Ett kvinnoöde
6:75

Henning Söderhjelm
i G. H. T.:
"... ett drag av kärvt sanningssökande som verkar äkta."

Thorsten Jonsson
i D. N.:
"... riktigt på samma sätt som här han fränhetens frasfria visa aldrig sjungits av en svensk författarinna."

Nils Beyer
i M. T.:
"I djärva kvinnostudier blottar hon sitt eget kön . . . en verklig litterär begåvning."

21:a tusendet
Wahlström & Widstrand

"En stor och glad händelse"
"... att de fem banden åter är inom räckhåll för alla som har upplevt Karin Boye, det är en stor och glad händelse . . .
Det finns inte många böcker som angår oss djupare i en tid när världens och vår egen framtid ter sig mera fulla av oviss het och fasa än någonsin."
Viveka Heyman i Arbetaren om

ASTARTE ... 4: 50
KRIS 5: 50
MERIT VAKNAR 3: 50
FÖR LITE ... 5: —
KALLOCAIN 6: —
de fem första volymerna i
Karin Boye
Samlade skrifter
Upplagan kommer att omfatta 11 volymer, redigerade och försedda med kommentarer av fil. dr Margit Abenius
(Böckerna finns även inbundna)
BONNIERS

Kvinnorna kring Caesar
Thornton Wilder

ÄVEN DU MIN BRUTUS
Den romerske kejsaren, som föll för Cleopatras charm och lovprisade Clodia Pulcher, Roms extravaganteste och kvickaste kvinna, framträder här livslevande med ett myller av figurer: förnäma romare, gladiatorer, högättade romarinnor som tjäna gudarna i templen, kopplerskor och mördare.
"Denna bok, Wilders första efter Ihrget, är inte bara ett lekfullt infall utan är ett verk av mogen tanke och djup insikt, alltigenom fängslande."
Anders Österling i St.-T.
Över 300.000 exemplar i U. S. A.
Utvald av Book-of-the-Month-Club
9:50, inb. 12:—
En bok från NATUR och KULTUR *är en god bok*

3 goda borgensnamn

Birgit Tengroth
TÖRST
Ett kvinnoöde
6:75
Henning Söderhjelm
i G. H. T.:
"... ett drag av kärvt sanningssökande som verkar äkta."
Thorsten Jonsson
i D. N.:
"... riktigt på samma sätt som här han fränhetens frasfria visa aldrig sjungits av en svensk författarinna."
Nils Beyer
i M. T.:
"I djärva kvinnostudier blottar hon sitt eget kön . . . en verklig litterär begåvning."
21:a tusendet
Wahlström & Widstrand

9 Höstnyheter

Georg Berglors:
Karten mognar
Barndoms- och skolminnen. 264 sidor. Häft. 6:50; inb. 8:75.

J. A. Hammers:
Kyrkans förkunnelse
Synpunkter på predikan och vår tids Prästutbildningsfrågor. Linköping. 350 sidor. Kr. 10:50.

Alfred Hauge:
Storm över Siglarholmen
Roman. Övers. fr. norskan. 279 sidor. Häft. 7:50; inb. 9:50.

Stig Hellsten:
Kämpande tro
Lägmålda samtal om det enskilda troslivet. 142 sidor. Häft. 4:—; pappband 5:50.

Thorsten Levenstam:
Manlig diakoni i Sveriges Kyrka
1856—1948. Minnesskrift. Nr 2 i Diakonianstalternas Skriftserie. 24 illustr. 344 sidor. Kr. 3:75.

John Nilsson:
De små bröderna
Noveller. 131 sidor. Kr. 4:85.

Skans Torsten Nilsson:
Barmark och aftonstjärna
Dikter. 56 sidor. Kr. 2:—.

Bengt E. Nyström:
Höstdagjämning
Dikter. 76 sidor. Häft 4:50, inb. 6:50.

Sam Perman:
Vad är mormonism?
Ett ord om "Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga". 47 sidor. Kr. 1:—.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag

DAGENS NYHETER den effektiva annonstidningen.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.